

Menukaart (super)snelrecht

Oktober 2009

Inleiding

De Minister van Justitie heeft bij brief van 10 oktober 2008 de Tweede Kamer geïnformeerd over de mogelijkheden om supersnelrecht en snelrecht toe te passen, zulks na raadpleging van de Raad voor de rechtspraak, het College van procureurs-generaal en de Nederlandse Orde van Advocaten. Op verzoek van de Minister heeft het College voorliggende “menukaart snelrecht” ontwikkeld waarin bepaalde situaties, doelgroepen en type delicten worden benoemd die zich lenen voor (super)snelrecht. Een eerste versie van de menukaart is opgesteld door een werkgroep onder leiding van mr. Hofstee, hoofdofficier van justitie van het Arrondissementsparket Den Haag, bestaande uit experts uit de grote arrondissementsparketten en een coördinerend rechter-commissaris.

Wijzigingen naar aanleiding van de jaarwisseling 2008/2009

Na de jaarwisseling 2008/2009 is in vrijwel alle arrondissementsparketten snelrecht en/of supersnelrecht toegepast. Dit is door het Parket-Generaal geëvalueerd, wat heeft geleid tot een aantal kleine aanpassingen in de menukaart: de randvoorwaarden voor toepassing van (super)snelrecht zijn op een aantal punten nader toegelicht, het toepassingsbereik is uitgebreid met de categorie uitgaansgeweld en de TOM-zitting is nadrukkelijker opgenomen als snelle afdoeningsmodaliteit.

De menukaart is als volgt opgebouwd. Allereerst zijn de randvoorwaarden en het toepassingsbereik weergegeven van **supersnelrecht** en het **(gewone) snelrecht**. Vervolgens zijn specifieke voorwaarden en best practices m.b.t. het supersnelrecht aangegeven. Ten slotte is kort beschreven welke snelle afdoeningsmodaliteiten als alternatief kunnen dienen voor die gevallen die niet voor supersnelrecht of snelrecht in aanmerking komen.

1. Supersnelrecht en (gewoon) snelrecht

De toepassing van snelrecht en supersnelrecht is onder bepaalde voorwaarden mogelijk en wenselijk. In de huidige situatie kennen bijna alle arrondissementen reeds een vorm van snelrecht of supersnelrecht. De invulling daarvan is landelijk gezien zeer divers. Hoewel ruimte moet blijven bestaan voor lokaal beleid, rekening houdend met lokale omstandigheden en mogelijkheden wordt met de menukaart nagestreefd dat er meer uniformiteit zal worden aangebracht in de toepassing van snelrecht en supersnelrecht.

Definities

Onder snelrecht en supersnelrecht wordt het volgende verstaan:

Van supersnelrecht is sprake indien de zaak binnen de termijn van inverzekeringstelling (3 dagen) inhoudelijk wordt behandeld, voorlopige hechtenis wordt bevolen en een opgelegde vrijheidsstraf aansluitend wordt uitgezeten.¹

Snelrecht houdt in dat de verdachte na inverzekeringstelling in bewaring wordt gesteld; binnen de bewaringstermijn van 14 dagen vindt behandeling plaats bij de politierechter. Deze beveelt de gevangenneming. (Super)snelrecht ligt met name in de rede wanneer het strafbare feit en/of de persoon vraagt om een lik-op-stuk-reactie om aan verdachte en maatschappij duidelijk te maken dat

¹ In strafzaken tegen minderjarigen of bij bijzondere categorieën-zaken rond specifieke evenementen kan, na afspraak met partners in Driehoek en overleg met rechtbank, supersnelrecht worden toegepast zonder dat het OM een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf op het oog heeft; veelal wordt dan een taakstraf gevorderd.

het betreffende gedrag als onaanvaardbaar wordt beschouwd, terwijl het tevens in het belang van de samenleving is dat daders na aanhouding pas weer op vrije voeten komen na het uitzitten van hun straf.

A. Uitgangspunten bij de toepassing van snelrecht en supersnelrecht

Het toepassen van supersnelrecht en snelrecht mag geen afbreuk doen aan de zorgvuldigheid van het strafproces. Logistiek en dossiervorming dienen op orde te zijn om aanhoudingen ter zitting te voorkomen en de zittingsruimte goed te benutten. OM, rechter en verdediging moeten tijdig voor de zitting de beschikking hebben over een compleet strafdossier. In verband met de korte termijn tussen aanhouding en behandeling ter zitting moet het gaan om bewijstechnisch relatief eenvoudige zaken.

Om supersnelrecht of snelrecht te kunnen toepassen dient aan de volgende voorwaarden te zijn voldaan.

- Naar aard en omvang zijn het zaken waarbij de politie in staat is om in korte tijd een volledig opsporingsonderzoek uit te voeren en af te sluiten.
- Het voorgelidings-pv heeft de vorm van een volledig eind-pv.
- De verdachte moet in verzekering of in voorlopige hechtenis zijn genomen, in verband met een adequate uitvoering van logistieke handelingen zoals de betekening van de dagvaarding.
- Gevallen waarin aanvullend onderzoek nodig is, bijvoorbeeld art. 141 Sr-feiten of grootschalige ordeverstoringen, komen meer in aanmerking voor gewoon snelrecht.

Uit de doelstelling van het (super)snelrecht en deze voorwaarden volgt concreet dat het om zaken gaat waarin:

- Voorlopige hechtenis kan worden gevorderd (geval en grond aanwezig).
- Onvoorwaardelijke gevangenisstraf te verwachten is (art. 67a lid 3 WvSv).
- Geen deskundigenrapport of voorlichtingsrapportage behoeft te worden opgesteld.
- (Materiële) schade eenvoudig kan worden vastgesteld en er geen sprake is van vordering van immateriële schade of zaken waarin een slachtoffer gebruik wil maken van het wettelijke recht om gehoord te worden.

Aanvullende uitgangspunten supersnelrecht

Een zaak leent zich voor supersnelrecht indien:

- De zaak qua bewijsvoering redelijk eenvoudig is (bij een ontkennende verdachte is er ruim "steunbewijs").
- Het onderzoek binnen de termijn van verhoor een aansluitende inverzekeringstelling is afgerond.
- Schade en letsel binnen de termijn van verhoor en inverzekeringstelling kan worden aangetoond met bewijsstukken.
- Bij de verdachte geen sprake is van een ernstig persoonlijkheidsprobleem, waarvoor ondermeer een nadere deskundigenrapportage nodig is.

De toepassing van supersnelrecht betreft dus relatief eenvoudige zaken en wordt gereserveerd voor die gevallen waarbij een lik-op-stuk-afdoening van groot maatschappelijk belang is. Indien niet aan de voorwaarden voor supersnelrecht kan worden voldaan kan indien de zaak zich daarvoor leent overwogen worden de zaak binnen de bewaringstermijn (dus gewoon snelrecht) af te doen.

Afspraken bij evenementen

Het OM kan in driehoeksverband, na afstemming met rechtbank en justitiële partners, ten aanzien van specifieke evenementen afspreken dat supersnelrecht ook wordt toegepast indien niet is voldaan aan de voorwaarden van het bestaan van een grond voor voorlopige hechtenis of het verwachten van een onvoorwaardelijke gevangenisstraf. Het supersnelrecht bestaat dan uit inverzekeringstelling en berechting binnen 3 dagen nadien. Deze op het evenement gerichte afspraak betreft bijzondere categorieën zaken zoals bijv. (openlijk) geweld tegen personen (met publieke functie) of zware vormen van (openlijk) geweld tegen goederen.

B. Toepassingsbereik snelrecht en supersnelrecht

De algemene randvoorwaarden in acht genomen, komen in het bijzonder de volgende doelgroepen, situaties en typen delicten voor supersnelrecht of snelrecht in aanmerking.

1. *De meerderjarige veelpleger*

2. *De meerderjarige verdachte zonder vaste woon of verblijfplaats (zvw-er)*

Denk daarbij bijvoorbeeld aan de ongewenstverkleerde vreemdeling (art. 197 WvSr-zaken), waarbij het executiebelang zwaar weegt².

3. *De (strafrechtelijk) minderjarige veelpleger (harde kern, topjongere etc.)*

Het belang voor het toepassen van supersnelrecht bij deze groepen is gelegen in:

- Het vasthouden en direct afstraffen, teneinde het regelmatig plegen van strafbare feiten te doen stoppen.
- Het opbouwen van een dossier ten behoeve van een eventuele ISD-maatregel.
- Het opleggen van een specifieke straf overeenkomstig een tevoren opgesteld persoonsgericht scenario, gericht op vermindering recidive.
- Het executiebelang van het meteen ondergaan van de straf (zvw'ers).

4. *Evenementen en demonstraties*

Voorbeelden zijn ordeverstoringen rondom evenementen als voetbalwedstrijden, huldigen van sporters, de jaarwisseling, demonstraties en grote lokale evenementen.

Het belang van supersnelrecht bij dit soort grootschalige activiteiten is een snelle en adequate reactie op ordeverstoringen om richting de daders en de maatschappij het signaal te geven dat dit soort feiten onaanvaardbaar is en direct wordt afgestraft. Een bestraffend oordeel gevolgd door het ondergaan van de opgelegde straf zo snel mogelijk volgend op het delict dempt de gevoelens van verontwaardiging in de samenleving.

5. *Geweld tegen personen met een publieke functie*

De grote maatschappelijke en publieke aandacht van geweld tegen personen met een publieke functie en het grote maatschappelijke belang van het ondersteunen van deze personen houdt in dat de lik-op-stuk-reactie hier zeer klemt. Aan verdachte en maatschappij dient duidelijk gemaakt dat dit gedrag als onaanvaardbaar wordt beschouwd. Het belang van de samenleving brengt mee dat daders zo snel als mogelijk is na aanhouding worden berecht en na bestraffing deze straf aansluitend ondergaan.

Veelal is tevens sprake van een evenement zoals onder 4 beschreven.

6. *Gebiedsgebonden projectmatige probleemaanpak en gerichte controles*

Als justitieel sluitstuk van integrale probleemaanpak past toepassing van supersnelrecht bij de gezamenlijke prioritaire aanpak van het probleem. Voorbeelden zijn projecten gericht op specifieke probleemwijken, gebieden met grote overlast van verkoop en gebruik van drugs, overlast bij onderdelen van het openbaar vervoer en controles op wapenbezit, drugshandel etc.

7. *Uitgaansgeweld*

De aanpak van uitgaansgeweld kan de vorm hebben van een projectmatige probleemaanpak, waarbij (super)snelrecht het justitieel sluitstuk is. In verschillende gemeenten wordt gewerkt met een zogenaamd weekendarrangement wat inhoudt dat, indien een persoon tijdens het uitgaan op vrijdag- of zaterdagavond een geweldsdelict pleegt, en deze verdachte wordt aangehouden, direct wordt aangevangen met het opsporingsonderzoek. Het onderzoek wordt zo

² Zie de brief van het College van 16 oktober 2008 inzake De opsporing en vervolging t.z.v. artikel 197 WvSr, de ongewenstverkleerde vreemdeling (PAG/HB/13161-beleidsbrief).

spoedig mogelijk afgerond, waarna een dagvaarding voor de snelrechtzitting wordt uitgereikt. Deze werkwijze kan ertoe leiden de verdachte tot in de loop van de maandag in hechtenis blijft³.

C. Specifieke aandachtspunten snelrecht en supersnelrecht

Aanvullend op bovengenoemde algemene randvoorwaarden volgen hieronder specifieke organisatorische randvoorwaarden en aandachtspunten gericht op de doelgroepen, evenementen, situaties en type delicten.

Ad. 1 Veelplegers meerderjarig

- Een geactualiseerd persoonsdossier (of de ketenkalender) en een straf/behandelsscenario dienen tijdig beschikbaar te zijn.
- Een eventuele spoedrapportage van de reclassering dient tijdig beschikbaar te zijn.

Ad.2 Veelplegers minderjarig

- Een geactualiseerd persoonsdossier en een straf/behandelsscenario dienen tijdig beschikbaar te zijn.
- Een eventuele spoedrapportage van de Raad voor de kindbescherming of de jeugdreclassering dient tijdig beschikbaar te zijn.

Ad.4 Evenementen en projecten

- Data van evenementen dienen tijdig aan de rechtbank te worden medegedeeld.
- De voorbereiding en coördinatie bij de uitvoering gebeurt door een specifiek voor het betreffende evenement aangewezen officier van justitie. Deze is beschikbaar tijdens het evenement en stuurt de politie op juiste aanhoudingen en de kwaliteit van het proces-verbaal. Op de dag van de voorgeleiding en zitting is hij het aanspreekpunt voor de RC of PR met betrekking tot aantallen verdachten, logistiek van de processen-verbaal etc.
- Er wordt altijd een gezamenlijk draaiboek opgesteld met daarin op supersnelrecht toegespitste beleids- en tolerantiegrenzen en uitvoeringsvoorschriften voor politie en OM.
- De politie reserveert voldoende researchcapaciteit ten behoeve van direct onderzoek.
- De politie maakt film- of video-opnamen ter ondersteuning van de opsporing en ten behoeve van het ter zitting vertonen van sfeerbeelden.
- De politie stelt zoveel mogelijk tevoren een sfeer-proces verbaal op.
- De politie ziet strak toe op het gebruik van aanhoudingskaarten en op de kwaliteit van de opgemaakte processen verbaal.
- Het OM hanteert specifieke strafmodaliteiten toegespitst op de aard en de plaats van het delict. Naast gevangenisstraf kan gedacht worden aan bijvoorbeeld het opleggen van een stadionverbod met meldingsplicht, een straatverbod tijdens de jaarwisseling of een gebieds- of openbaarvervoersverbod.
- Zie de gewijzigde BOS-strafmaatrichtlijnen⁴.

Ad 5 Geweld tegen personen met een publieke functie

- Indien geen sprake is van recidive op grond van het uittreksel uit het documentatieregister dient recidivegevaar als grond van voorlopige hechtenis specifiek in de vordering bewaring of gevangenneming te worden aangegeven. Specifiek gedrag van de verdachte of specifieke omstandigheden van het geval (de willekeurigheid van het geweld, het plegen van geweld ten tijde van een evenement dat regelmatig wordt gehouden (voetbal) dienen het gevaar van herhaling te onderbouwen.

³ E de brief van het College van 26 januari 2009 inzake Brief Nationale ombudsman over het 'weekendarrangement' (PaG/BJZ/27388)

⁴ Zie voetnoot 5.

- Mede teneinde te voldoen aan het anticipatiegebod van artikel 67a lid 3 dient onvoorwaardelijke gevangenisstraf geïndiceerd te zijn. Zie de gewijzigde BOS- strafmaatrichtlijnen⁵.

Ad 7 Uitgaansgeweld

- Ook bij uitgaansgeweld kunnen specifieke strafmodaliteiten worden gehanteerd, toegespitst op de aard en de plaats van het delict. Naast gevangenisstraf kan gedacht worden aan bijvoorbeeld het opleggen van een gebiedsverbod of openbaar vervoersverbod, een alcoholverbod, het volgen van een gedragstraining / leerstraf of het ondergaan van een ambulante behandeling.

2. Aandachtspunten bij de toepassing van supersnelrecht

Specifieke voorwaarden en inrichtingsmogelijkheden supersnelrecht⁶

- De verdachte is bereid afstand te doen van de in artikel 370 Sv bepaalde termijn van drie dagen voor betekening van de dagvaarding.
- Het slachtofferinformatiepunt is in staat om binnen drie dagen een voegingsformulier ten behoeve van een vordering benadeelde partij te produceren.
- De administratieve organisatie is in staat om vorderingen tenuitvoerlegging binnen het eigen parket binnen drie dagen te voegen.

Indien aan de voorwaarden niet kan worden voldaan, kan snelrecht worden toegepast.

Inrichting van het proces

Een in de praktijk gebleken belangrijke randvoorwaarde is dat het aanbod van supersnelrechtwaardige zaken voldoende groot is, afgezet tegen de te reserveren zittingscapaciteit. Best practise is in dit verband de Haagse inrichting van het supersnelrecht.

- *De politierechter die de zaak inhoudelijk behandelt, maakt deel uit van het Kabinet Rechter-commissaris*

In de Haagse variant behandelt de RC geen vordering bewaring, maar treedt op als politierechter, toetst de inverzekeringstelling, behandelt de zaak inhoudelijk en beslist op de vordering vangenneming.

Voordelen van deze werkwijze zijn dat (1) slechts één rechter met de supersnelrechtzaak belast is, (2) er altijd een rechter beschikbaar is, omdat het bureau RC iedere dag bemand is (voor voorleidingen) en (3) er slechts sprake is van een beperkt capaciteitsverlies bij een onvoldoende aanbod van supersnelrechtzaken.

- *Politierechterzitting binnen termijn van inverzekeringstelling*

De andere in de praktijk gehanteerde variant houdt in dat een politierechterzitting plaatsvindt, waarvoor verdachten binnen de inverzekeringstelling worden gedagvaard. De politierechter toetst de rechtmatigheid van de inverzekeringstelling, behandelt de zaak en oordeelt over de vordering vangenneming van het OM.

⁵ In de Polaris -strafmaatrichtlijnen is de delictspecifieke factor “in samenhang met een sportevenement” gewijzigd in “in samenhang met een evenement”. Onder een evenement wordt mede verstaan Oud en Nieuw. De percentuele invloed van deze factor wordt verhoogd van 25% naar 75%.

De percentuele invloed van de delictspecifieke factor “Slachtoffer kwalificeert de strafmaat” is verhoogd van 100% naar 150% voor de volgende drie binnen deze factor geldende categorieën:

- het slachtoffer was een ambtenaar en het misdrijf werd terzake of gedurende de rechtmatige uitoefening van zijn bediening gepleegd;
- het slachtoffer was een andere beroepsbeoefenaar en het misdrijf werd terzake of gedurende de rechtmatige uitoefening van zijn beroep gepleegd;
- het slachtoffer verhinderde of probeerde te verhinderen dat een geweldsdelict gepleegd ging worden.

⁶ Zie HR 31-10-2000; LJN: AA 7957; NJ 2001, 239

3. Alternatieven voor supersnelrecht en sne lrecht

AU- en TOM-afdoening

Indien feiten zich niet kwalificeren voor de supersnelrecht- of snelrechtprocedure dient overwogen over te gaan tot de procedure van aanhouden en uitreiken (AU-afdoening) of tot een TOM-afdoening. Het betreft feiten van geringere ernst, waarbij ook de signaalwerking naar de maatschappij van groot belang is, of feiten waarvoor geen voorlopige hechtenis gevorderd kan worden, maar waarbij een spoedige of op het delict toegesneden afdoeningsmodaliteit wel geïndiceerd is.

Themazitting

Een alternatief voor (super)snelrecht bij evenementen of projecten is het inrichten van een themazitting (PR- of TOM-zitting) op een zo kort mogelijke termijn na het evenement, dit om richting daders en maatschappij het signaal te geven dat de verstoring van evenementen niet ongestraft blijft. Ook hier geldt dat de afdoeningsmodaliteit zoveel mogelijk dient te zijn toegespitst op de aard en plaats van het delict.

Naast stadion-, omgevings- en straatverboden kunnen specifieke taakstraffen worden toegepast die een relatie hebben met het strafbare feit, zoals vernieling. Ook kunnen deze taakstraffen zichtbaar worden uitgevoerd op de plaatsen waar een evenement of project nog voortduurt of heeft plaatsgevonden.

4. De Jaarwisseling als bijzonder evenement

Een van de voornoemde evenementen waarbij (super)snelrecht kan worden toegepast is de jaarwisseling. Tevens is daarbij veelal ook sprake van geweld tegen personen met een publieke taak. Met de Minister van Justitie en de Raad voor de rechtspraak wordt jaarlijks afgesproken in welke arrondissementen supersnelrechtzittingen worden georganiseerd. In deze arrondissementen is in overleg met rechtbank en politie het volgende georganiseerd:

a. Supersnelrecht direct na de jaarwisseling

Supersnelrecht dient direct na 31 december - binnen de termijn van inverzekeringstelling - plaats te vinden.

Supersnelrecht wordt toegepast bij de volgende categorieën/zaken, **ook indien geen grond voor voorlopige hechtenis aanwezig is of geen aansluitende vrijheidsbeneming te verwachten is:**

- Geweld tegen hulpverleners of werknemers met een publieke taak.
- Geweld tegen personen.
- Autobranden.
- Zwaardere vormen van openlijk geweld tegen goederen of vernieling (bijv. vernieling d.m.v. zwaar vuurwerk).

Daarnaast wordt in alle arrondissementen de mogelijkheid verzekerd van:

b. Snelrecht bij zaken waarin het politieonderzoek niet binnen enkele dagen, maar wel binnen 17 dagen, kan worden afgerond en voorlopige hechtenis kan worden toegepast.

c. Themapolitierechterzittingen binnen een aantal weken na de jaarwisseling, bestemd voor AU-zaken voor lichtere vormen van criminaliteit.

d. Thema-TOM-zittingen binnen een aantal weken na de jaarwisseling, bestemd voor AU-zaken.

Overige afspraken bij de toepassing van (super)snelrecht na de jaarwisseling:

Vaker eisen van bijzondere voorwaarden

In alle zaken kan naast de hoofdstraf een bijzondere voorwaarde worden geëist, zoals herstellende voorwaarden (bijvoorbeeld het vergoeden van schade) of vrijheidsbeperkende voorwaarden (zoals een locatieverbod, een huisgebod of een alcoholverbod tijdens de volgende jaarwisseling).

Een aanwijzing van het College over de toepassing van bijzondere voorwaarden is in ontwikkeling.

Actieve publieksvoorlichting

Het College communiceert actief over de OM-maatregelen in het kader van de jaarwisseling, zowel in de dagen vooraf als na afloop van de jaarwisseling. Daarnaast wordt van de arrondissementsparketten verwacht dat zij, al dan niet in samenwerking met ketenpartners (driehoeksverband), de toepassing van snelrecht of supersnelrecht bekend maken bij grote publiek en eventuele successen na afloop van de jaarwisseling.